

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Zuzany Bystřické a soudců JUDr. Faisala Husseiniho, Ph.D., a Mgr. Petra Pospíšila v právní věci žalobců: **a) C. W., b) W. v. d. B.**, oba zastoupeni Mgr. Petrem Kallou, advokátem se sídlem Jana Zajíce 32, Praha, proti žalovanému: **Magistrát města Brna**, se sídlem Malinovského náměstí 3, Brno, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 8. 6. 2015, č. j. MMB/0217029, sp. zn. 3220/OVV/MMB/0158562/2015/4,

t a k t o :

- I. Žaloba **s e z a m í t á .**
- II. Žalobci **n e m a j í** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalovanému **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Výše označeným rozhodnutím žalovaný zamítl odvolání žalobců a potvrdil rozhodnutí Úřadu městské části Brno-střed, Odbor matrika, Oddělení zvláštní matrika (dále také jen „zvláštní matrika“) ze dne 4. 3. 2015, č. j. 150007117/PATM/REG/002, sp. zn.

REG011500004. Tímto rozhodnutím zvláštní matriky nebylo dle § 42 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o matrikách“) a § 655 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“) vyhověno žádosti žalobce a) o zápis uzavření manželství dvou osob stejného pohlaví do zvláštní matriky, které bylo uzavřeno dne 2. 5. 2014 v Delft, Nizozemsko mezi žalobcem a) a b).

[2] Zvláštní matrika ve svém rozhodnutí, se kterým se žalovaný ztotožnil, uvedla, že ze zákona o matrikách je zřejmé, že je jím manželství pojímáno jak svazek muže a ženy. Zároveň zvláštní matrika odkázala na pravidla zápisu manželství do knihy manželství dle § 20 zákona o matrikách a zápisu registrovaného partnerství ve smyslu zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o registrovaném partnerství“) dle § 20a zákona o matrikách do knihy partnerství. Vzhledem k tomu, že žalobce a) opakovaně trval na zápisu svého stejnopohlavního manželství jako manželství, a nikoli jako partnerství, měla zvláštní matrika za to, že nezbyvá než žádosti žalobce a) nevyhovět.

II. Shrnutí argumentů obsažených v žalobě

[3] Ve včas podané žalobě žalobci navrhli, aby soud rozhodnutí žalovaného zrušil, věc mu vrátil k dalšímu řízení a zároveň žalobcům přiznal náhradu nákladů řízení.

[4] Žalobci úvodem své žaloby shrnuli, že uzavřeli dne 2. 5. 2014 v Nizozemí v Delft manželství. Následně v České republice zažádali o zápis svého manželství do zvláštní matriky, a to jako manželství, a nikoliv jako registrovaného partnerství či obdobného poměru. Uzavření manželství doložili potřebnými podklady. Jejich žádosti nebylo vyhověno.

[5] Žalobci uvedli, že se ztotožňují s právním názorem uvedeným v odborné literatuře (Pauknerová, M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013), která uvádí v komentáři k § 67 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „zákon o mezinárodním právu soukromém“), pod bodem I.3 nazvaném „Manželství osob stejného pohlaví“ následující: *„Pokud jde o homosexuální manželství, vycházíme z faktu, že v některých právních řádech jsou legislativně upravena. Ponecháváme přitom stranou, jakým způsobem jsou v různých státech upravena práva vyplývající z homosexuálního manželství ve srovnání s manželstvím heterosexuálním. Jelikož českému zákonodárci je existence takových cizích právních úprav známa a nijak na ni nereagoval, přičemž i důvodová zpráva v tomto směru mlčí, máme za to, že homosexuální manželství nelze obsahově subsumovat pod rozsah normy § 67. Pro tento závěr vycházíme i z obsahového vymezení základních prvků tzv. registrovaných partnerství, uvedených výše, zejména jeho zásadního odlišení od pojmu manželství. [...] Mají-li tedy být v českém právním řádu manželstvím osob stejného pohlaví přiznány účinky (byť třeba jen velmi omezené), nezbyvá než je podřadit pod jurisdikční a kolizní pravidla o manželství (§ 47, 49). [...] Při posuzování homosexuálních manželství uzavřených v souladu s právním řádem jiného státu by se měla uplatnit obecná zásada neminem laedere a k odepření akceptace homosexuálních svazků, resp. jejich účinků, by mělo docházet zpravidla jen v případech, kdy by taková forma soužití kolidovala s uzavřením nebo*

trváním jiné státem uznané formy soužití osob, pokud jde v konkrétním případě o tytéž osoby, resp. tutéž osobu ve více vztazích. Máme proto za to, že je zjevné, že homosexuální manželství uzavřené v cizině zakládá překážku uzavření manželství v ČR, a to z důvodu existence jiného manželství, a nikoli partnerství.“

[6] Žalobci také poukázali na to, že v důvodové zprávě k § 67 zákona o mezinárodním právu soukromém je uvedeno pouze následující: „Vzhledem k zákonné úpravě vztahů zde uvedených se pro ně stanoví úprava pravomoci českých soudů k rozhodování o zrušení těchto vztahů, kolizní norma a úprava uznávání cizích rozhodnutí o jejich zrušení. Obdobnými poměry se rozumějí některé druhy vztahů upravených v zahraničních právních řádech, které se mohou od české úpravy i značně lišit. Např. francouzská úprava umožňuje uzavřít obdobný vztah i mezi osobami různého pohlaví (*pacte civil de solidarité – PACS*). Protože tento institut je upraven jen v některých státech, jeho náplň je přitom upravena odchylně, jeví se jako nejvhodnější použití práva státu místa uzavření. Účinky registrovaného partnerství a obdobného poměru se rozumějí obecně vznik a změny v právech a povinnostech osob v důsledku uzavření tohoto vztahu. Pro osobní a majetkové poměry se to stanoví výslovně.“

[7] Dle žalobců z uvedeného vyplývá, že zákonodárce počítal s rozlišením institutů registrovaného partnerství a manželství nikoli na základě pohlaví partnerů a manželů, nýbrž na základě charakteru těchto institutů a práv a povinností z těchto institutů vyplývajících. Registrovaným partnerstvím a obdobnými svazky zákonodárce nezamýšlel jen jakékoliv stejnopohlavní svazky, nýbrž stejnopohlavní i heterosexuální svazky, z nichž partnerům vyplývá omezenější rozsah práv a povinností, než které vyplývají z manželství.

[8] Žalobci rovněž upozornili na to, že v nizozemském právu existuje jak institut manželství, tak i institut registrovaného partnerství. Oba dva instituty jsou přitom otevřeny jak pro heterosexuální tak i pro stejnopohlavní páry. Považují tedy za kuriózní, že z výše uvedených institutů by při přijetí argumentace správních orgánů vyplývalo, že jako manželství by bylo v České republice uznáno jen heterosexuální manželství, zatímco registrované partnerství (bez ohledu na to, zda by šlo o registrované partnerství stejnopohlavní či heterosexuální) a stejnopohlavní manželství by byly uznávány jen jako registrované partnerství. Rozdíl je přitom činěn čistě na základě sexuální orientace manželů.

[9] Podle názoru žalobců jsou rozhodnutí zvláštní matriky i žalovaného v rozporu s právními předpisy, neboť porušují zákaz diskriminace stanovený v čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů, vyhlášené na území České republiky ve znění protokolů č. 3, 5 a 8 jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. (dále jen „Úmluva“), tedy v rozporu s mezinárodní smlouvou dle čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“).

[10] Zákaz diskriminace stanovený v čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 14 Úmluvy je dle žalobců nutné vztáhnout i na rozdílné zacházení z důvodu sexuální orientace. Rozdílné zacházení z důvodu sexuální orientace je přitom dáno v důsledku skutečnosti, že žádost žalobců byla zamítnuta s odkazem na skutečnost, že se jedná o stejnopohlavní manželství. Pokud by podobnou žádost podal heterosexuální pár, nebyla by jejich žádost z uvedeného důvodu zamítnuta.

[11] Žalobci se domnívají, že neexistují žádné zvláštního zřetele hodné důvody, které by odůvodnily rozdílné zacházení se stejnopohlavním párem. Skutečným problematickým bodem je tedy homosexuální orientace žalobců. Na straně žalobců tak došlo k porušení zákazu diskriminace z důvodu, že bylo o jejich žádosti fakticky rozhodnuto čistě s ohledem na jejich sexuální orientaci.

[12] Závěrem žalobci poukázali na to, že žalobce b) je občanem Nizozemského království, a nabízí se proto otázka, zda přístupem a rozhodnutím českých správních orgánů nedošlo i k porušení práva Evropské unie. Žalobci přitom mají za to, že splnili veškeré předpoklady stanovené právními předpisy České republiky pro zápis jimi v Nizozemí uzavřeného stejnopohlavního manželství do matriky v České republice.

III. Vyjádření žalovaného k žalobě

[13] Ve vyjádření k žalobě žalovaný poznamenal, že žalobci opakují stejně důvody, jaké uvedli už v odvolání proti rozhodnutí zvláštní matriky. Se všemi těmito argumenty se tak žalovaný vypořádal již ve svém rozhodnutí. Nad tento rámec žalovaný zopakoval svůj názor, že manželství je dle právního řádu České republiky nutno chápat jako jediný výslovně dovolený vztah mezi mužem a ženou, nikoli mezi osobami stejného pohlaví. Dle § 655 občanského zákoníku je manželství trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Zákonodárce přitom odlišil registrované partnerství od manželství a nepostavil tyto dva druhy svazků na roveň. Uzavření manželství a registrovaného partnerství je nutné vnímat jako zcela odlišné právní instituty.

[14] Žalovaný při svém rozhodování nevnímal pohlaví žalobců jako „problematický bod“, jak se v žalobě domnívají žalobci, ale jako jedno ze základních kritérií pro posouzení žádosti. Tento postup však nelze mít automaticky za diskriminaci z důvodu pohlaví. Tím, že správní orgány aplikovaly příslušné právní předpisy, činily pouze to, co jim právní řád dovoluje a nelze tak souhlasit s žalobci, že došlo k diskriminaci a k porušení zákonnosti.

[15] Žalovaný taktéž nesouhlasí s tvrzením o porušení evropského práva. K nestejnému postavení manželství a registrovaného partnerství se vyjádřil již i Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“), který dospěl k názoru, že v současnosti neexistuje právo osob téhož pohlaví na uzavření manželství, tzn. vztahu, který je *de iure* na stejné úrovni. Z judikatury ESLP plyne pouze to, že neexistuje povinnost státu institut registrovaného partnerství vůbec do právního řádu zavádět. Nelze z toho ani dovodit, že by nerovnost mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím bylo možno posuzovat jako zásah do lidských práv. Předmětná problematika není předpisy Evropské unie regulována a její úprava je nadále ponechána jednotlivým členským státům.

IV. Posouzení věci soudem

[16] Zdejší soud, v souladu s § 51 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „s. ř. s.“) bez nařízení jednání přezkoumal v mezích žalobních bodů napadené rozhodnutí žalovaného, jakož i předcházející rozhodnutí správního orgánu prvního stupně (zvláštní matriky) včetně řízení předcházejícího jeho vydání, a shledal, že **žaloba není důvodná**.

[17] Jádrem sporu je v posuzovaném případě otázka, zda správní orgány postupovaly v souladu se zákonem, pokud neprovedly zápis stejnopohlavního manželství žalobců uzavřeného v Nizozemí do tzv. zvláštní matriky, konkrétně pak v souladu s jejich žádostí do knihy manželství. Dle názoru soudu dospěly správní orgány ke správnému závěru.

[18] Dle § 1 odst. 1 písm. b) zákona o matrikách je matrika mj. státní evidence narození, uzavření manželství, vzniku partnerství a úmrtí, k nimž došlo v cizině, jde-li o státní občany České republiky. Podle § 1 odst. 2 písm. b) a c) zákona o matrikách se matrika dělí mj. na matriku manželství, pro kterou se vede kniha manželství a matriku partnerství, pro kterou se vede kniha partnerství. Podle § 3 odst. 5 zákona o matrikách „[m]atriční knihy, do kterých se zapisuje narození, uzavření manželství, vznik partnerství a úmrtí občanů, ke kterým došlo v cizině, vede Úřad městské části Brno-střed (dále jen "zvláštní matrika").“ Obsah zápisu do knihy manželství a knihy partnerství upravují § 20 a § 20a zákona o matrikách. Podle § 42 odst. 1 zákona o matrikách platí, že „[d]o zvláštní matriky se zapisují narození, uzavření manželství a úmrtí občana, ke kterému došlo na a) území cizího státu, b) zastupitelském úřadu České republiky, c) námořním plavidle nebo v letadle mimo území České republiky, d) místě, které nepatří pod pravomoc žádného státu.“ Konečně dle § 42 odst. 2 zákona o matrikách „[d]o zvláštní matriky se zapisují i partnerství občana vzniklá na území cizího státu.“

[19] Pokud jde o samotný pojem „manželství“ je dle soudu třeba tento pojem vykládat primárně v kontextu českého právního řádu a jak tento pojem chápe zákon o matrikách. V tomto ohledu i příslušná literatura konstatuje, že manželství lze charakterizovat „jako právní vztah mezi mužem a ženou (nikoli mezi osobami stejného pohlaví), který vzniká za splnění zákonných podmínek předepsanou formou, má zákonem stanovený obsah a zaniká jen na základě zákonem stanovených důvodů“ (viz Henych, V. Zákon o matrikách s komentářem. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 19, kdy se jedná o citaci Hrušáková, M. Králíčková, Z. České rodinné právo. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 12). V tomto smyslu zákon o matrikách aktuálně jednoznačně navazuje na § 655 občanského zákoníku, dle kterého „[m]anželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“ Rovněž z celého zákona o matrikách lze dovozovat, že tento zákon v případě pojmu manželství vychází z toho, že se jedná výlučně o svazek muže a ženy, tedy osob opačného pohlaví, nikoli osob pohlaví téhož. Zde lze odkázat na již zmíněný § 20 zákona o matrikách, který ve svém odst. 1 písm. a) uvádí, že do knihy manželství se zapisují „jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození, rodná čísla, osobní stav a státní občanství muže a ženy, kteří uzavřeli manželství, (dále jen "manželé")“, popř. v odst. 1 písm. d) hovoří o dohodě manželů „o příjmení dětí v mužském a ženském tvaru“. Naproti tomu § 20a zákona o matrikách hovoří neutrálně o „partnerech“. Naopak zákon o registrovaném partnerství charakterizuje jím upravený institut jako „trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem (dále jen "partnerství").“

[20] Již na tomto místě tak krajský soud předznamenává, že dle českého právního řádu představuje odlišné pohlaví manželů, kteří takto trvale spojili zákonem upraveným způsobem své osudy, základní strukturální princip manželství (podobně jako princip, že se musí jednat o osoby dvě, a nikoli jejich větší či menší počet). Už v tomto, kromě částečně odlišného obsahu, se tedy liší od (registrovaného) partnerství. U něj naopak lze v kontextu českého právního řádu jako o základních „skladebných jednotkách“ hovořit o dvou osobách téhož pohlaví

(nikoli ovšem nutně shodné sexuální orientace, kterou nikdo nezkoumá a ani ji nikomu nepřísluší zkoumat ani v případě uzavření manželství, ani registrovaného partnerství).

[21] Soud tak souhlasí s názorem žalovaného, dle kterého je pojem manželství, alespoň v České republice, z hlediska jeho historického vývoje, jeho funkcí a kulturního vnímání, jednoznačně chápán jako životní společenství muže a ženy. Manželství má svůj tradiční ideologický, náboženský a kulturní obsah obecně společností přijímaný. Jak uvádí i žalovaný, pokud Česká republika v roce 2006 přijetím zákona o registrovaném partnerství vytvořila právní rámec pro trvalé soužití osob stejného pohlaví, umožnila osobám stejného pohlaví stvrdit právně svůj vztah a umožnit jim požívat některých výhod s tím souvisejících. Jak bylo uvedeno již v důvodové zprávě k návrhu zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví, „[h]lubší poznání lidské jedinečnosti a variability spolu s rozšířeným chápáním a uznáním lidských práv umožňuje větší respektování životních stylů. Postoje společnosti k homosexualitě prošly během posledních desetiletí značnými změnami souběžně s tím, jak se prohlubovalo poznání problematiky homosexuality a pochopení sociální situace homosexuálů. Zákon o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví by tedy měl dát homosexuální menšině možnost právně upravit jejich vzájemné vztahy. Přijetím zákona společnost uznává závažnost společného života dvou lidí stejného pohlaví ve stálém citovém svazku. Předkládaný návrh se snaží posílit pozitivní mezilidské vztahy s akcentací na hodnoty vzájemné sounáležitosti, emoční blízkosti a solidarity tak, že akceptuje a společensky uznává nejen tradiční spektrum společenských vztahů a svazků, ale rozšiřuje je o novou formu párového soužití“ (dlužno dodat, že tento návrh zákona, sněmovní tisk 359, druhé volební období, byl zamítnut v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky v prvním čtení. Návrh zákona včetně důvodové zprávy je dostupný v digitálním repozitáři na www.psp.cz. Obdobný text pak obsahovala i důvodová zpráva k návrhu zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví, sněmovní tisk č. 124/0, třetí volební období, kdy návrh byl zamítnut ve druhém čtení. Oba tyto texty, byť institutu registrovaného partnerství silně nakonené, přitom zmiňují názor uvedený v úvodu tohoto odstavce, tedy že manželství je v České republice chápáno jednoznačně jako životní společenství ženy a muže, které má svůj tradiční a společností přijímaný obsah.).

[22] Rovněž lze souhlasit s žalovaným, že zákonodárce ovšem odlišil registrované partnerství od manželství a nepostavil tyto dva druhy svazku *de iure* na roveň. Uzavření manželství a uzavření registrovaného partnerství je nutné vnímat jako odlišné právní instituty; ostatně právní úprava partnerství osob téhož pohlaví nebyla prováděna novelizací tehdejších zákonů, tj. především zákona č. 94/1963 Sb., o rodině a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ale samostatným zákonem.

[23] Pakliže žalobci staví svou argumentaci takřka výlučně na izolovaně pojímaných doktrinárních závěrech k ustanovení § 67 zákona o mezinárodním právu soukromém, resp. na důvodové zprávě k tomuto ustanovení, poznamenává soud následující:

[24] Zákon o mezinárodním právu soukromém dle svého § 1 upravuje tam specifikované otázky v poměrech s mezinárodním prvkem. S ohledem na znění zákona o matrikách, zejména jeho § 42 a § 43, týkající se zápisů do zvláštní matriky, na § 12 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém, dle něhož mají veřejné listiny vydávané mj. soudy a úřady v cizím státě (včetně cizozemských matričních dokladů) důkazní moc veřejných listin také v

České republice, pokud jsou opatřeny příslušnými ověřeními, a na ustanovení § 14 a násl. zákona o mezinárodním právu soukromém, která mj. vymezují, jak a jaká cizozemská rozhodnutí, popř. listiny lze uznávat v režimu příslušných ustanovení tohoto zákona (v případě manželství ustanovení § 51 a § 52 daného zákona, v případě partnerství § 67 daného zákona), není jednoznačné, do jaké míry může matriční úřad provádět naznačenou „uznávací“ činnost pro účely zápisu do matriky ve vztahu k cizozemskému matričnímu dokladu (tedy nikoli ve vztahu k rozhodnutí či jiné listině podle § 14 zákona o mezinárodním právu veřejném). Jedná se totiž především o to, že cizozemské matriční doklady nespadají do legální definice pojmu „cizí rozhodnutí“ dle § 14 zákona o mezinárodním právu soukromém [„Rozhodnutí soudů cizího státu a rozhodnutí úřadů cizího státu o právech a povinnostech, o kterých by podle jejich soukromoprávní povahy rozhodovaly v České republice soudy, stejně jako cizí soudní smíry a cizí notářské a jiné veřejné listiny v těchto věcech (dále jen „cizí rozhodnutí“) mají v České republice účinnost, jestliže nabyly podle potvrzení příslušného cizího orgánu právní moci a byla-li uznána českými orgány veřejné moci.“]. Dle názoru soudu by však příslušná ustanovení zákona o mezinárodním právu soukromém měla být vykládána tak, že matričnímu úřadu náleží kompetence uznávat i cizí veřejné listiny jako jsou matriční doklady, a to včetně posuzování jejich souladu s českým veřejným pořádkem (srov. informace č. 4/2011 Ministerstva vnitra ze dne 20. 1. 2011, č. j. MV-5047-30/VS-2010, dostupná na <http://docplayer.cz/41802705-Mvcrx00i2j4q-mvcrx00i2j4q-prvotni-identifikator.html>; srov. též Bělohávek, A. Uzavírání sňatků v zahraničí. Právní rádce, 2006, č. 7).

[25] Byť tedy v daném případě správní orgány, dle náhledu soudu správně, primárně vycházely z výše popsaného vymezení rozhodných pojmů (zejména termínu manželství) z českého právního řádu, byl pro ně při jejich rozhodování relevantní i zákon o mezinárodním právu soukromém. Ustanovení § 67 tohoto zákona přitom upravuje otázky „registrovaného partnerství a obdobných poměrů“. Je pravdou, že žalobci citovaná pasáž komentáře k tomuto ustanovení hovoří o tom, že v cizině uzavřená homosexuální manželství „nelze obsahově subsumovat pod rozsah normy § 67“ (společnými autory daného textu jsou Zavadilová, M. a Grygar, J.). Takto, jak již bylo naznačeno, izolovaný výklad, který je přitom poměrně zdrženlivý ve vztahu k účinkům manželství osob stejného pohlaví v rámci českého právního řádu, však soud nemůže bez dalšího přijmout už s ohledem na to, že i citovaný komentář je ve vztahu k uvedenému závěru v některých svých jiných pasážích, o kterých žalobci mlčí, do jisté míry rozporný.

[26] Tak např. v komentáři k odkazovanému § 47 zákona o mezinárodním právu soukromém (Zavadilová M. In: Pauknerová, M., Rozehnalová, N., Zavadilová, M. a kol., op. cit.), upravujícím pravomoc českých soudů ve věcech manželských, který souzní se shora uvedenými závěry soudu, a se kterými krajský soud souhlasí, se hovoří o tom, že „[p]okud jde o samotný pojem manželství, měl by být pro účely § 47 kvalifikován v první řadě podle českého práva (§ 20), tj. jako svazek mezi dvěma osobami různého pohlaví (§ 655 obč. zák.). Při aplikaci jurisdikčních norem nařízení Brusel II bis je velmi obtížné dovodit autonomní definici manželství, jelikož nařízení samotné se nepokouší ji ani naznačit a SDEU zatím nedostal příležitost se k této otázce vyjádřit. Pojetí manželství přitom již není v právních řádech členských států identické. Např. podle nizozemského, belgického a španělského práva mohou manželství uzavřít i dvě osoby stejného pohlaví. Nelze se proto již odvolávat na obecné

principy společné všem právním řádům v EU a dovodit z nich jedinou definici manželství (lit. č. 7, s. 29, marg. č. 74). Nabízí se otázka, jak posoudit návrh např. nizozemských homosexuálních manželů na rozvod manželství před soudy v ČR. Vyjdeme-li z kvalifikace podle českého práva, nebude dána pravomoc soudů, neboť daný svazek nebude možné považovat za manželství. Pokud by soud připustil širší definici, bude možnost rozvodu záviset na rozhodném právu. Nicméně pro homosexuální manželské páry bude vždy nejjistější, budou-li své statusové záležitosti řešit ve státě, v němž své manželství uzavřely. Na rozdíl od pojetí homosexuálních manželství je odborná literatura ve shodě, pokud jde o registrovaná partnerství a neformální partnerská soužití, - tato partnerství nelze pojmu manželství podřadit (lit. č. 7, s. 29, marg. č. 74).“ (pozn.: zvýraznění doplněno)

[27] Tataž autorka pak uvádí v citovaném prameni k § 49 zákona o mezinárodním právu soukromém (poměry mezi manžely), že „s ohledem na skutečnost, že český právní řád upravuje vzájemnou vyživovací povinnost registrovaných partnerů (§ 11 a 12 zák. č. 115/2006 Sb.) obdobně jako manželské výživné, je odůvodnitelné, aby české soudy aplikovaly Haagský protokol na vyživovací povinnosti registrovaných partnerů, včetně únikového pravidla čl. 5. V případě homosexuálního manželství je situace složitější, protože podle českého práva nejen že takový svazek není manželstvím, ale není mu přiznán ani jakýkoliv jiný statut. I kdyby právo rozhodné pro existenci manželství (§ 48) takový svazek za manželství považovalo, nemusí jej český soud pro rozpor s veřejným pořádkem uznat (§ 4) a pohlížet na něj jako na rodinný vztah, z něhož vyplývá vyživovací povinnost ve smyslu čl. 1 odst. 1 Haagského protokolu.“ (pozn.: zvýraznění doplněno)

[28] Nadto jistou ojedinělost žalobci prezentovaného názoru potvrzuje i další komentářová literatura k § 67 zákona o mezinárodním právu soukromém, dle které „[z]ákon v § 67 odst. 1 stanoví pravomoc českých soudů rozhodovat o zrušení, neplatnosti a neexistenci registrovaného partnerství nebo obdobného poměru, pokud takové partnerství bylo uzavřeno v ČR nebo pokud partnerství či jiný obdobný poměr byl uzavřen v cizině, avšak alespoň jeden z partnerů je státním občanem ČR nebo zde má obvyklý pobyt. Obdobným poměrem se dle důvodové zprávy k zákonu rozumějí některé druhy vztahů upravených v zahraničních právních řádech, které se mohou od české úpravy značně lišit. Příkladem může být francouzský tzv. Pacte civil de solidarité (PACS), který je možné uzavřít i mezi osobami různého pohlaví. Za obdobný poměr bude zřejmě možné považovat i homosexuální manželství uzavřené ve státě, jehož právo vznik takového svazku umožňuje a jehož uznání za manželství ČR by bylo v rozporu s českým veřejným pořádkem.“ (Břicháček, T., Fišerová, Z. § 67 In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 341; zvýraznění doplněno). Z uvedeného tedy naopak plyne spíše to, že na stejnopohlavní manželství uzavřené v zahraničí je v českých podmínkách třeba nahlížet jako na ekvivalent registrovaného partnerství.

[29] Nadto, jak upozorňuje i žalovaný, názor prezentovaný žalobci nebere v potaz § 48 zákona o mezinárodním právu soukromém (naopak se dovolává pouze kolizních pravidel dle § 47 a § 49 zákona o mezinárodním právu soukromém), upravující právo rozhodné pro uzavření manželství. Konkrétně tak § 48 odst. 1 zákona o mezinárodním právu veřejném stanoví, že „[z]působílost osoby uzavřít manželství, jakož i podmínky jeho platnosti se řídí právním řádem státu, jehož je tato osoba občanem“ [v jistém smyslu by tak bylo možné uvažovat o situaci obdobné vzniku tzv. kulhajícího manželství (*matrimonium claudicans*), tj.

svazku, který by mohl být považován za manželství pouze v jednom z dotčených států; tomuto negativnímu důsledku však lze dle českého právního řádu alespoň částečně zabránit, v dále uvedených souvislostech, akceptací manželství žalobců jakožto registrovaného partnerství].

[30] V souvislosti s citovanými doktrinárními názory, tematizujícími v kontextu rozebíraných ustanovení zákona o mezinárodním právu soukromém i § 4 tohoto zákona, je pak rovněž možné zmínit faktor, který dosud v řízení před správními orgány nepřišel výslovně na přetřes, nicméně implicitně s jejich závěry úzce souvisí, je v jejich podtextu a je vhodné jej blíže rozvést: veřejný pořádek (viz pasáž na straně 4 rozhodnutí žalovaného, dle které je pojem manželství v České republice historicky, ideově, kulturně i jinak jednoznačně chápán jako životní svazek muže a ženy, kdy právě v této „historické“ jednoznačnosti a stabilitě je možné spatřovat aspekt a projev institutu veřejného pořádku – viz dále v tomto rozsudku, zejména v jeho bodě [34]). Jak vyplývá z uvedené komentářové literatury, je třeba tuto kategorii při rozhodování zvláštní matriky a žalovaného vzít v potaz (k této otázce – zvažování souladu s veřejným pořádkem při uznávání manželství uzavřeného v zahraničí – srov. také Bělohávek, A., op. cit.).

[31] Dle § 4 zákona o mezinárodním právu soukromém „[u]stanovení zahraničního právního řádu, jehož se má použít podle ustanovení tohoto zákona, nelze použít, jestliže by se účinky tohoto použití zjevně přičily veřejnému pořádku. Ze stejných důvodů nelze uznat cizí rozhodnutí, cizí soudní smír, cizí notářskou a jinou veřejnou listinu, cizí rozhodčí nález, nebo provést procesní úkon k dožádání z ciziny, anebo uznat právní poměr nebo skutečnost, které vznikly v cizině nebo podle zahraničního právního řádu.“

[32] V této souvislosti je třeba, aby se soud alespoň rámcově zaměřil na vymezení obsahu předmětného neurčitého pojmu veřejný pořádek. Zákon o mezinárodním právu soukromém pojem veřejného pořádku nedefinuje. Důvodová zpráva však předpokládá kontinuitu s vymezením v § 36 „starého“ zákona o mezinárodním právu soukromém (zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním), podle něhož tento pojem obnáší zásady společenského a státního zřízení České republiky a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat. Jak vyplývá z již citované literatury (Bříza, P., Břicháček, T. § 4 Výhrada veřejného pořádku. In: Bříza, P., Břicháček, T., Fišerová, Z., Horák, P., Ptáček, L., Svoboda, J., op. cit. s. 23), za základní zásady společenského a státního zřízení v České republice je třeba považovat zejména ty, jejichž zachování směřuje k uspokojování základních zájmů státu a společnosti a zásady právního státu. Právními předpisy, jejichž obsah může vést k použití výhrady veřejného pořádku, jsou zejména předpisy, které tvoří součást ústavního pořádku. Výhrada veřejného pořádku je výjimečný prostředek, k jehož použití lze přistupovat jen jako ke krajnímu opatření. Chráněny jsou jen zásady společenského a státního zřízení a právního řádu, které svým významem dosahují takového stupně, že je nutno na nich trvat bezvýhradně. Ustanovení neukládá, aby byly hodnoceny zahraniční právní předpisy či akty aplikace práva, je však nutné hodnotit účinky, které v tuzemsku vyvolá jejich použití. Pojem veřejného pořádku přitom nezahrnuje v žádném případě všechny kogentní normy. Zároveň je veřejný pořádek vnímán jako teritoriálně omezený koncept, jehož konkrétní náplň a výklad jsou vázány na konkrétní stát a mohou se měnit v čase; veřejný pořádek je kategorie, která je odvislá od hodnot uznávaných v daném civilizačním okruhu a konkrétním státě. V různých

právních rádech tudíž nacházíme různá vymezení a odlišné odstíny, druhy a formy tohoto institutu.

[33] Obdobně podával věc i Evropský soudní dvůr (viz rozsudek ze dne 11. 5. 2000, sp. zn. C-38/98, ve věci *Régie Nationale des Usines Renault SA v. Maxicar SpA*, rozsudek ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. C-7/98, ve věci *D. K. v. A. B.*), jenž konstatoval, že rozpor s veřejným pořádkem musí být takového stupně, že porušuje základní principy právního řádu státu, v němž se o uznání žádá. Přitom podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4196/2007, dostupného na www.n soud.cz, se musí jednat o rozpor „*takového stupně, který by porušoval základní principy českého právního řádu*“. Neuznání cizího rozhodnutí pro jeho rozpor s veřejným pořádkem by tudíž mělo být využíváno pouze výjimečně a v těch nejzávažnějších případech. Zároveň, jak vyplývá i z důvodové zprávy k § 4 zákona o mezinárodním právu soukromém, zda jde o takový případ, je třeba hodnotit s přihlédnutím ke všem okolnostem posuzovaného případu.

[34] V případě manželství osob stejného pohlaví se na první pohled nemusí nutně jednat o situaci, kterou by bylo bezpodmínečně nutné zahrnout pod výhradu veřejného pořádku (nejedná se o institut jsoucí *prima facie* nějak „pobuřující“, jeho souvislost s kategorií veřejného pořádku je dána spíše rozparem s jednoznačně ustáleným, alespoň v České republice, pojetím institutu manželství jakožto svazku muže a ženy, kdy pojem manželství tvoří jeden ze základních pilířů českého rodinného práva – viz dále). Se společenskými posuny a liberalizací pohledu na „normálnost“ různých způsobu soužití osob, stejně jako s posuny v právní regulaci rodinného a soukromého života, se může jevit, že se jedná pouze o dotažení do důsledku některých vývojových tendencí. Zároveň však zdejší soud vychází z judikatury Městského soudu v Praze, se kterou souhlasí, kdy v rozsudcích ze dne 4. 4. 2016, č. j. 5 A 185/2012-58, a č. j. 5 A 186/2012-61, obou dostupných na www.n ssoud.cz, tento soud konstatoval, že „[n]ení pochyb o tom, že základní zásady, které jsou součástí veřejného pořádku, mohou představovat rovněž některá význačná ustanovení jednotlivých právních odvětví. Z oblasti rodinného práva lze za zásady, na nichž je nutno bez výhrady trvat, považovat zejména princip monogamie či zájem a blaho dítěte, neboť se jedná o ustálené a neměnné normy, které v zásadě nepodléhají novelizacím a které tvoří základní pilíře celého systému, na němž je rodinné právo vystavěno“. Dle názoru zdejšího soudu lze na roveň takto významných zásad stavět zásadu českého rodinného práva, že manželství mohou uzavřít pouze muž a žena, tedy osoby opačného pohlaví.

[35] Pokud bylo na území České republiky manželství definováno (poprvé v roce 1998 novelizací § 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině), pak vždy jako svazek muže a ženy [i v případě, že pojem manželství nebyl výslovně definován, právní úprava vždy vycházela z toho, že se jedná o svazek dvou osob opačného pohlaví – viz např. již § 44 obecného zákoníku občanského z roku 1811 (946/1811 Sb.z.s.)]. Stejně tak tomu je nyní v § 655 občanského zákoníku. Toto vymezení odpovídá vymezení tradičnímu, jiné by zřejmě ani před jeho výslovným definováním běžně nepřišlo průměrnému adresátovi právní regulace na mysl. Zároveň „[u]stanovení § 655 vymezuje manželství jako trvalý svazek muže a ženy vzniklý zákonem stanoveným způsobem; zároveň se uvádí, že hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Toto ustanovení nepředstavuje definici manželství, jeho smyslem - nicméně - je výslovně stanovit to, co je pro vlastní podstatu manželství typické, resp. charakteristické, to bez čeho by manželství nebylo

manželstvím (proto např. svazek dvou osob stejného pohlaví manželstvím být nemá)“ (Zuklínová, M. k § 655 občanského zákoníku In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014).

[36] V uvedeném smyslu se tedy jedná o v podstatě „ustálenou a neměnnou normu nepodléhající novelizacím“ a současně představující jeden z pilířů českého rodinného práva. Přicházelo tudíž ze strany správních orgánů v úvahu odepření zápisu manželství žalobců do knihy manželství i z důvodu výhrady veřejného pořádku. Soud pochopitelně vnímá, že v dané věci dochází i v rámci evropského prostoru k významným změnám, kdy možnost uzavření manželství osob stejného pohlaví není v zemích Evropy již žádnou výjimkou, na druhou stranu musí věc posuzovat s ohledem na české (právní) prostředí. V tomto smyslu je soud zároveň toho názoru, že případná změna uvedeného základního principu manželství (popř. připuštění pronikání zahraničních právních úprav do takto vymezeného konceptu), tedy jakožto svazku osob opačného pohlaví, je věcí zákonodárce (demokraticky zvoleného zákonodárného sboru) a od něj odvozené legitimacy dané modifikace, při jejímž řešení nemohou hrát soudy vůdčí roli a musí dodržovat princip sebeomezení.

[37] Pouze pro úplnost soud v těchto souvislostech zdůrazňuje, že si je vědom i posunů v českém právním prostředí týkajících se práv a svazků osob stejného pohlaví na poli rodinného práva. Z poslední doby lze připomenout např. nálezy Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 (234/2016 Sb.), kterým Ústavní soud zrušil 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství, z něhož plynul zákaz osvojení osobou žijící v registrovaném partnerství, popř. nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16, dostupný na <http://nalus.usoud.cz>, v němž Ústavní soud dospěl k závěru, že neuznání zahraničního právního a faktického rodičovství muže spolutvořícího stejnopohlavní pár bylo v rozporu s nejlepším zájmem dítěte. Závěry těchto nálezů však nebylo možné na nynější věc vztáhnout, neboť se mj. netýkaly soužití osob stejného pohlaví, ale jejich práv ve vztahu k možné adopci, resp. posuzování nejlepšího zájmu dítěte, kterýžto faktor v nynějším případě zcela absentuje.

[38] Soud se dále musel věnovat poměrně kuse žalobci uvedenou argumentací vztahující se k jejich údajné diskriminaci, popř. porušení práva Evropské unie. Ani zde neshledal soud žalobní námitky důvodné.

[39] Obecně je možné souhlasit se žalobci, že zákaz diskriminace stanovený v čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i v čl. 14 Úmluvy, je nutné vztáhnout i na rozdílné zacházení z důvodu sexuální orientace. Ovšem je stejně tak třeba zvážit celkové souvislosti případného odlišného zacházení, kdy přiměřeně aplikovatelná judikatura ESLP názorům žalobců nehoví.

[40] ESLP v rozsudku *S. a K. proti Rakousku* ze dne 24. 6. 2010, č. 30141/04, nepovažoval za porušení Úmluvy, pokud rakouský obecný zákoník občanský (ABGB) umožňoval uzavření manželství jen osobám opačného pohlaví; přitakal stěžovatelům, že pojem manželství prošel za dvě stě let účinnosti obecného zákoníku občanského proměnami, přesto považoval ESLP za dostatečné, že manželství je přístupné pouze osobám opačného pohlaví, zatímco osoby stejného pohlaví mohou i v Rakousku uzavřít toliko registrované partnerství. Z čl. 12 Úmluvy totiž dle ESLP nevyplývá povinnost zpřístupnit sňatky i stejnopohlavním párům. ESLP také odkázal na čl. 9 Listiny základních práv EU, která se stala pro členské země EU závaznou dne

1. 12. 2009, a s ohledem na toto ustanovení nově interpretoval čl. 12 Úmluvy tak, že se vztahuje i na manželství osob stejného pohlaví, ovšem jen za podmínky, že je takový institut uznán právem členského státu [S. a K. proti Rakousku, § 61]. V této souvislosti pak ESLP poznamenal, že „manželství má hluboce zakořeněné sociální a kulturní významy, které se mohou mezi jednotlivými společnostmi zásadně lišit. Soud zdůrazňuje, že nesmí unáhleně nahradit vlastním úsudkem úsudek národních orgánů, které jsou nejlépe postaveny k tomu, aby hodnotily a reagovaly na potřeby společnosti“ [S. a K. proti Rakousku, § 62]. I přes narůstající počet států uznávajících manželství osob stejného pohlaví dosud není právo stejnopohlavních dvojic uzavřít manželství v evropských státech konsenzuálně respektováno. Současně ESLP potvrdil, že soužití osob stejného pohlaví představuje i rodinný život dle čl. 8 Úmluvy [S. a K. proti Rakousku, § 94], avšak v daném případě nebyli stěžovatelé v užívání svého rodinného života diskriminováni.

[41] Jak již bylo naznačeno, vyslovil se ESLP ve věci S. a K. proti Rakousku i k argumentaci diskriminací. Zdůraznil, že čl. 14 Úmluvy se týká odlišného zacházení ve srovnatelných situacích (§ 96), kdy rozdílnost v jednání založená na sexuální orientaci vyžaduje zvláštní důvody k ospravedlnění (§ 97), avšak čl. 12 Úmluvy neukládá smluvním státům povinnost zajistit stejnopohlavním párům přístup k manželství, podobně jako v případě vztahu čl. 14 Úmluvy k jejímu čl. 8 (§101); dostačující je v těchto souvislostech, pokud stát zajistil dotčeným osobám alternativní způsob uznání jejich svazku (§ 104) a i přes narůstající evropský konsenzus v dané věci zůstává pro smluvní státy prostor pro vlastní uvážení (§ 105). Stát tak má stále možnost vyhradit „přístup k manželství“ pouze pro páry opačného pohlaví (§ 108). Dle názoru zdejšího soudu je možné závěry citovaného rozsudku ESLP vztáhnout i na nyní posuzovaný případ (a závěry vyslovené ESLP ve vztahu k čl. 14 Úmluvy vztáhnout i na úpravu dle čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) a konstatovat, že v případě žalobců nedošlo k jejich diskriminaci kvůli sexuální orientaci, když jim státem navíc byl umožněn alternativní způsob úředního uznání jejich svazku v podobě registrovaného partnerství.

[42] Soud pak dodává, že výše uvedené potvrzuje rovněž rozsudek ESLP ve věci C. a C. proti Francii ze dne 9. 6. 2016, č. 40183/07 [ESLP shledal, že nebyl porušen článek 12 (právo na uzavření manželství) společně s článkem 14 (zákaz diskriminace) a článkem 8 (právo na soukromý a rodinný život), a že francouzský stát neporušil Úmluvu opatřeními, která zabránila uzavření manželství dvou mužů v době, kdy zákon nepřipouštěl takovou možnost; nebyla tedy shledána diskriminace na základě sexuální orientace], popř. rozsudek O. a další proti Itálii ze dne 21. 7. 2015, č. 18766/11 a 36030/11, z něhož plyne pouze povinnost státu zavést do svého právního řádu institut obdobný registrovanému partnerství, který zajistí právní uznání a ochranu stejnopohlavního soužití (přiměřeně lze zmínit závěr, že „[j]udikatura ESLP představuje pro české soudy a státní moc obecně autoritativní výklad ustanovení Evropské úmluvy [...] české orgány jsou povinny výklad stanovený orgány Evropské úmluvy při vnitrostátní aplikaci jejich ustanovení respektovat“ – viz Bobek, M. In: Kühn, Z., Bobek, M., Polčák, R. a kol. Judikatura a právní argumentace. Praha: Auditorium, 2006, s. 91).

[43] S ohledem na citovanou judikaturu ESLP tedy považuje soud argumentaci žalobců ve vztahu k porušení zákazu diskriminace za lichou; to stejné se týká tvrzeného případného porušení práva Evropské unie, kterýžto žalobní bod žalobci ponechali v podstatě v podobě hypotetické či řečnické otázky nepodpořené žádným dalším zdůvodněním.

[44] Soud tedy považuje rozhodnutí žalovaného a zvláštní matriky za správné, přičemž se rozhodnutí žalovaného přezkoumatelným způsobem vypořádalo se všemi námitkami, které žalobci vznesli v odvolání. Žalobcům se nabízí alternativa zápisu jejich manželství v České republice do knihy partnerství. Takovou možnost soud považuje za dostačující a jsoucí v souladu s požadavky zákona o matrikách, Listiny základních práv a svobod, jakož i mezinárodních závazků plynoucích z Úmluvy či Listiny základních práv EU [srov. informace dostupná na oficiálních internetových stránkách Evropské unie <http://europa.eu> (http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_cs.htm), dle které „[v] zemích, které neumožňují manželství osob stejného pohlaví, ale zavedly určitou formu registrovaného partnerství, vyplývají v zásadě ze sňatku osob stejného pohlaví uzavřeného v zahraničí stejná práva jako z registrovaného partnerství“, popř. obdobná informace na http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/marriage/index_cs.htm, dle které je třeba na stejnopohlavní manželství uzavřené v určité zemi ve státech, které takový institut nezavedly, nahlížet jako na registrované partnerství; tyto názory vyjadřují i stanovisko soudu].

V. Závěr a náklady řízení

[45] Na základě výše uvedeného soud žalobu dle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl, neboť není důvodná.

[46] O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobci ve věci úspěch neměli (žaloba byla jako nedůvodná zamítnuta), a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému správnímu orgánu, kterému by jinak jakožto úspěšnému účastníku řízení právo na náhradu nákladů řízení příslušelo, náklady řízení nad rámec jeho běžné administrativní činnosti nevznikly, pročez mu soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 22. 8. 2017

JUDr. Zuzana Bystřická, v.r.
předsedkyně senátu